

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

EDUKACYJNA
WARTOŚĆ
DODANA

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Raport techniczny

z III etapu badania podłużnego w szkołach podstawowych

Autor:
Anna Hawrot

Wydawca:
Instytut Badań Edukacyjnych
ul. Górczewska 8
01-180 Warszawa
tel. (22) 241 71 00; www.ibe.edu.pl

© Copyright by: *Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa, czerwiec 2013*

Publikacja opracowana w ramach projektu systemowego: *Badania dotyczące rozwoju metodologii szacowania wskaźnika edukacyjnej wartości dodanej*, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, realizowanego przez Instytut Badań Edukacyjnych.

Egzemplarz bezpłatny

Spis Treści

1. Wprowadzenie	4
2. Zakres i termin badania	5
3. Respondenci.....	5
4. Przebieg III etapu badania podłużnego.....	6
4.1. Przebieg pierwszej części badania	6
4.2. Przebieg drugiej części badania	8
5. Kontrola realizacji badania i przekazanych materiałów badawczych	9
5.1. Kontrola materiałów badawczych z pierwszej części badania.....	10
5.2. Kontrola materiałów badawczych z drugiej części badania	11
6. Stopy realizacji badania.....	12
6.1. Pierwsza część badania.....	12
6.2. Druga część badania	13
7. Podsumowanie	13

1. Wprowadzenie

Niniejszy raport opisuje przebieg III etapu¹ badania podłużnego w szkołach podstawowych realizowanego w ramach projektu badawczego „Badania dotyczące rozwoju metodologii szacowania wskaźników edukacyjnej wartości dodanej (EWD)”. Badanie to objęło 180 szkół podstawowych z całej Polski². Uczestniczyli w nim uczniowie, ich rodzice oraz nauczyciele wybranych przedmiotów i dyrektorzy szkół.

Koncepcja badania, wszystkie procedury i narzędzia badawcze zostały przygotowane przez Zespół EWD. Realizację badania w terenie powierzono firmie badawczej ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o., wyłonionej w przetargu zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Nadmienić należy, że projekt, w ramach którego przeprowadzono badanie, realizowany był przy Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie do dnia 27 września 2012. Od 28 września, decyzją Ministra Edukacji Narodowej, został został przeniesiony do Instytutu Badań Edukacyjnych w Warszawie.

¹ Z powodów organizacyjnych II etap badania nie odbył się. W związku z tym etapem poprzedzającym etap III był etap I.

² Szczegółowe informacje na temat schematu doboru próby oraz przebiegu pierwszej części badania znajdują się w raporcie technicznym dostępnym pod adresem: http://ewd.edu.pl/badania-szkoly-podstawowe/SP_raport_techiczny.pdf

2. Zakres i termin badania

Trzeci etap badania rozpoczął się w chwili podpisania umowy z Wykonawcą badania, dnia 18 kwietnia 2012, a zakończył 24 kwietnia 2013 w momencie przyjęcia dzieła. W jego toku zebrano dane na temat indywidualnych, rodzinnych i szkolnych wyznaczników oraz korelatów osiągnięć szkolnych, jak również na temat samych osiągnięć szkolnych uczniów z języka polskiego (czytania i świadomości językowej) i matematyki. Etap ten składał się z dwóch części – pierwszej oraz drugiej.

Część pierwsza odbyła się, gdy dzieci uczęszczały do trzeciej klasy szkoły podstawowej (drugi semestr, wiosna 2012 roku). W jej toku zebrano dane o poziomie inteligencji uczniów, ich integracji ze szkołą i rówieśnikami, motywacji do nauki oraz pozycji socjometrycznej w klasie. Rodziców (opiekunów) pytano o jakość relacji ze szkołą, aspiracje edukacyjne względem dziecka oraz dodatkowe zajęcia edukacyjne, rekreacyjne i pomoc w nauce poza lekcjami w szkole, z których uczeń korzysta. Nauczycieli pytano o opinie na temat egzaminów zewnętrznych, stosowane metody analiz wyników egzaminów, doskonalenie zawodowe, wykorzystywane na lekcjach podręczniki oraz metody pracy, kulturę organizacyjną szkoły, partycypację w zarządzaniu szkołą, stosunek do dyrektora, satysfakcję zawodową oraz mierzone poczucie skuteczności w zawodzie. Do dyrektorów skierowano pytania dotyczące stosowanych w szkole metod analizy wyników egzaminacyjnych, opinie na temat egzaminów zewnętrznych, rekrutację do szkoły, metody przydziału uczniów do klas i klas do nauczycieli, jak również o kulturę organizacyjną placówki, zarządzanie nią, partycypację nauczycieli w tym procesie oraz o wizję funkcji dyrektora szkoły.

Część druga odbyła się, gdy uczniowie rozpoczęli naukę w czwartej klasie szkoły podstawowej (jesień 2012). W jej toku sprawdzano poziom osiągnięć szkolnych uczniów w zakresie języka polskiego (czytania i świadomości językowej) oraz matematyki.

3. Respondenci

W pierwszej części etapu III badaniem objęto uczniów, którzy spełnili kilka warunków: (1) rodzice wyrazili zgodę na ich uczestnictwo w badaniu przed jego pierwszym etapem i (2) nie zostali oni wtedy wykluczeni z próby (np. z powodu ciężkiej, długotrwałej choroby, niepełnosprawności uniemożliwiającej uczestnictwo w badaniu); (3) w tej części badania nie zostali wykluczeni z próby z przyczyn losowych (np. zmiana szkoły, ciężka lub długotrwała choroba, śmierć). Pełną listę uczniów stanowiących próbę tej części badania ustalano podczas weryfikacji list uczniów sporządzonych we wcześniejszym etapie. Ponadto przebadano rodziców (opiekunów) uczniów stanowiących próbę w tej części badania oraz dyrektora szkoły i nauczycieli wybranych przedmiotów: nauczania zintegrowanego (z wykluczeniem nauczycieli klas zerowych), języka polskiego, matematyki i przyrody. Pełną listę respondentów także ustalano podczas weryfikacji list w szkole. Podkreślić należy, że wśród nauczycieli objętych badaniem, znajdowali się zarówno nauczyciele przebadani we wcześniejszym etapie, jak i nauczyciele nowi, którzy rozpoczęli pracę po zakończeniu jego realizacji, powrócili z urlopu dla poratowania zdrowia lub z innych przyczyn, pomimo zatrudnienia w placówce, zostali w pierwszym etapie wykluczeni z badania. Informacje o liczebności poszczególnych grup respondentów w pierwszej części III etapu badania znajdują się w tabeli 1.

Tabela 1. Liczebność próby w pierwszej części III etapu badania

grupa respondentów	liczba
uczniowie	5399
rodzice uczniów	5399
nauczyciele	2553
dyrektorzy	180

W drugiej części etapu III przebadano uczniów, którzy należeli do próby badawczej w pierwszej części badania i nie zostali z niej wykluczeni (z przyczyn losowych, np. zmiana szkoły, długotrwała choroba, śmierć) w części drugiej. Próba liczyła 5205 uczniów.

4. Przebieg III etapu badania podłużnego

4.1. Przebieg pierwszej części badania

Zgodnie z planem pierwsza część badania rozpocząć miała się marcu 2013 roku, w chwili podpisania umowy z Wykonawcą, a zakończyć się 1 czerwca 2013. Jednakże z powodu trudności, które pojawiły się w toku przetargu (wdrożenie procedury wykluczenia jednego z oferentów z powodu poświadczenia nieprawdy), umowa podpisana została 18 kwietnia 2012, co spowodowało konieczność przesunięcia zaplanowanych terminów. Badanie rozpoczęło się więc 19 kwietnia 2012, natomiast zakończyć miało w chwili przekazania przez Wykonawcę wolnych od wad materiałów badawczych (2 lipca 2012; faktyczny termin przekazania materiałów wolnych od wad – 8 sierpnia 2013). Składała się z trzech zasadniczych faz.

W fazie pierwszej Wykonawca badania kontaktował się ze szkołami w celu wyjaśnienia celu i przebiegu badania, ustalenia jego harmonogramu. Weryfikował także listy uczniów i nauczycieli objętych badaniem. Zgodnie z przesuniętym terminarzem, faza ta trwać miała do 4 maja 2013 roku. Z powodu opóźnień wynikającego z krótkiego czasu na realizację zadań zaplanowanych w tej fazie, zakończyła się w połowie maja. W kilku szkołach pojawiły się problemy wynikające z konieczności odwołania zajęć lekcyjnych w dniach badania i/lub trudnościami lokalowych szkoły (utrudniające realizację badania w wymaganych warunkach). W takich sytuacjach Zespół Badawczy kontaktował się bezpośrednio ze szkołami w celu negocjacji lub pomocy w rozwiązaniu problemu.

Druga faza polegała na realizacji badania w szkołach. W związku z przesunięciem terminów badania trwać miała od 10 maja do 8 czerwca³, lecz z powodu trudności w fazie pierwszej ostatnie szkoły przebadane zostały 26 czerwca. Podczas jej trwania uczniowie, ich rodzice oraz dyrektor szkoły

³ Planowany pierwotnie termin to 23 kwietnia 2013 – 1 czerwca 2013.

oraz nauczyciele wybranych przedmiotów wypełniali testy i kwestionariusze. W organizacji badania w szkole pomagał wyznaczony przez dyrektora szkolny koordynator. Badanie wśród uczniów trwało dwa niekoniecznie następujące po sobie dni powszednie i miało charakter audytoryjny. Pierwszego dnia przeprowadzono badanie Testem Matryc Ravena w wersji Standard, Forma Klasyczna. Uczniowie wypełniali go w grupach nie większych niż piętnastoosobowe, a sesja badawcza nie była ograniczona czasowo (uczniowie mieli na wypełnienie testu tyle czasu, ile potrzebowali). Drugiego dnia, podczas dwóch trzysięciominutowych sesji przedzielonych przerwą (10 minut), uczniowie wypełniali kwestionariusze. W czasie badania w klasie przebywali wyłącznie objęte badaniem dzieci, ankieter, nauczyciel i (niekiedy) przedstawiciel Zamawiającego przeprowadzający kontrolę zgodności przebiegu badania z procedurami. Uczniom z klas wylosowanych do badania, których rodzice nie wyrazili zgody na uczestnictwo, zapewniono opiekę na terenie szkoły. Wykonawca organizował też sesje uzupełniające, w których uczestniczyli uczniowie nie przebadani w standardowym terminie.

Kwestionariusz dla rodziców (opiekunów) uczniów objętych badaniem przekazywany im był za pośrednictwem dzieci. W celu zapewnienia poufności badania znajdował się on w niezaklejonej kopercie, by rodzic mógł, po wypełnieniu ankiety, kopertę zakleić i bez obaw zwrócić ją do szkoły za pośrednictwem dziecka. Kwestionariusze dla nauczycieli były im przekazywane (w niezaklejonych kopertach) oraz odbierane od nich osobiście przez ankietera. W celu zapewnienia poufności badania nie dopuszczono odbioru ankiet za pośrednictwem osób trzecich (np. dyrektora, sekretariatu szkoły lub innych pracowników placówki). Dyrektorzy szkół wypełniali skierowany do nich kwestionariusz oraz uczestniczyli w krótkim wywiadzie standaryzowanym.

Kwestionariusze i testy wypełniane przez respondentów zostały oznaczone odpowiednimi numerami identyfikacyjnymi, by umożliwić połączenie danych z zebranych na różnych etapach. Całość badania została zrealizowana przez psychologów posiadających doświadczenie przeprowadzaniu badań z udziałem dzieci; zostali oni przeszkoleni w zakresie procedur badawczych.

Realizacja badania w szkołach podlegała kontroli Zamawiającego celem weryfikacji, czy przebiega ona zgodnie z przekazanymi procedurami. Miała miejsce podczas jednego z dni testowania uczniów. Kontroler kontaktował się wcześniej ze szkołą, uprzedzał o swoim przybyciu i prosił, by nie informować o tym ankietera. Podczas wizyty w szkole przeprowadzał rozmowę z (1) dyrekcją placówki na temat przebiegu badania i zachowania ankietera, (2) z ankierem (na temat przebiegu badania i pojawiających się trudności), (3) obserwował przebieg badania w klasie zwracając szczególną uwagę na kluczowe elementy procedury (np. dystrybucję oznaczonych numerami identyfikacyjnymi kwestionariuszy) oraz (4) kontrolował dokumentację sporządzoną przez ankietera. Po zakończeniu wizyty w Szkole wypełniał raport i przekazywał go Zamawiającemu.

Kontrole nie wykazały znaczących uchybień w realizacji badania. Informacje o pojawiających się nieznacznych nieprawidłowościach były na bieżąco przekazywane Wykonawcy, by mógł uczulić ankierów na elementy procedur, których dotyczyły.

W trzeciej fazie badania wprowadzono odpowiedzi udzielone przez respondentów do elektronicznej bazy danych. Część ta rozpoczęła się podczas trwania okienka badawczego, a zakończyła - 5 lipca 2012 roku (z trzydniowym opóźnieniem) przekazaniem przez Wykonawcę dokumentacji badania, wszelkich materiałów oraz elektronicznej bazy danych. Okazały się one wadliwe, w związku czym podlegały poprawie. Ostateczny termin zakończenia pierwszej części III etapy badania to 8 sierpnia 2012.

4.2. Przebieg drugiej części badania

Druga część badania rozpoczęła się 14 sierpnia 2012, natomiast zakończyła w chwili przekazania przez Wykonawcę wolnych od wad materiałów badawczych z tej części badania (23 marca 2013).

Podobnie jak część pierwsza, także podzielona była na fazy. W fazie pierwszej, trwającej od 13 sierpnia do 14 września 2012, Wykonawca kontaktował się ze szkołami, przypominał cel badania, informował o jego przebiegu oraz ustalał harmonogram badania. Ponadto poddawał weryfikacji listy uczniów objętych badaniem. W kilku szkołach pojawiły się problemy wynikające z konieczności odwołania zajęć lekcyjnych w dniach badania i/lub trudności lokalowych szkoły (utrudniających realizację badania w wymaganych warunkach). W takich sytuacjach Zespół Badawczy kontaktował się bezpośrednio ze szkołami w celu negocjacji lub pomocy w rozwiązaniu problemu.

Podczas drugiej fazy badania testowano osiągnięcia szkolne uczniów. Pomiędzy 17 września a 26 października 2012 roku Ankieterzy przeprowadzali badania w szkołach w ustalonych z dyrektorami szkół terminach. W organizacji badania w szkole pomagał wyznaczony przez dyrektora szkolny koordynator. Testowanie trwało trzy następujące po sobie dni powszednie i miało charakter audytoryjny. Pierwszego dnia każdy uczeń wypełniał dwa zeszyty testu z języka polskiego, drugiego dnia – dwa zeszyty testu matematycznego, natomiast trzeciego – dwa zeszyty testu z języka polskiego. Każdy test miał dwie wersje (A oraz B). Każdy uczeń rozwiązywał tylko jedną wersję wszystkich testów (A lub B). Schemat przydziału wersji testów do uczniów ustalany był podczas pierwszego dnia badania. W czasie badania w klasie przebywali wyłącznie uczniowie nim objęci, ankieter, nauczyciel i (niekiedy) przedstawiciel Zamawiającego przeprowadzający kontrolę zgodności przebiegu badania z procedurami. Uczniom z klas wylosowanych do badania, których rodzice nie wyrazili zgody na uczestnictwo, zapewniono opiekę na terenie szkoły. Wykonawca, w celu usprawnienia przebiegu badania, mógł poddać także testowaniu uczniów wykluczonych z badania, lecz nie było to wymagane. Dla uczniów, którzy nie mogli wziąć udziału w badaniu w standardowym terminie, Wykonawca organizował sesje uzupełniające. Testy wypełniane przez respondentów zostały oznaczone odpowiednimi numerami identyfikacyjnymi, by umożliwić połączenie danych zebranych na różnych etapach. Ankieterzy przeprowadzający testowanie posiadali doświadczenie w realizacji badań z udziałem dzieci oraz zostali wcześniej przeszkoleni w zakresie procedur badawczych.

Podobnie jak w pierwszym etapie, realizacja badania w szkołach podlegała kontroli Zamawiającego celem weryfikacji przestrzegania przez ankieterów procedur badawczych. Miała miejsce podczas jednego z dni testowania uczniów. Kontroler kontaktował się wcześniej ze Szkołą, uprzedzał o swoim przybyciu i prosił, by nie informować o tym ankietera. Podczas wizyty w szkole przeprowadzał rozmowę z (1) Dyrekcją placówki na temat przebiegu badania i zachowania ankietera, (2) z ankieterem (na temat przebiegu badania i pojawiających się trudności), (3) obserwował przebieg badania w klasie zwracając szczególną uwagę na kluczowe elementy procedury (np. dystrybucję zeszytów testowych) oraz (4) kontrolował dokumentację sporządzoną przez ankietera. Po zakończeniu wizyty w szkole wypełniał raport i przekazywał go Zamawiającemu.

Kontrola ta wykazała pewne nieprawidłowości w realizacji badania, m.in. spóźnienia ankieterów (w jednej szkole z tego powodu badanie zostało przesunięte o jeden dzień), jednak w większości przypadków uchybienia nie wpłynęły na jakość zebranych danych. Z powodu nieprzestrzegania procedur badawczych jeden z ankieterów, na żądanie Zamawiającego, został zastąpiony inną przeszkoloną osobą o wymaganych kompetencjach. Informacje o pojawiających się uchybieniach były na bieżąco przekazywane Wykonawcy, by mógł uczulić ankieterów na elementy procedury, których dotyczyły. Dokumentacja ze szkół, w których badania przeprowadzali ankieterzy, co do pracy których

kontrola wykazała uchybienia, została szczególnie dokładnie sprawdzona podczas kontroli materiałów badawczych (opisana została w dalszych częściach niniejszego raportu).

W trzeciej fazie drugiej części badania, która rozpoczęła się jeszcze podczas realizacji badania w szkołach, zespół koderów kodował wyniki testów osiągnięć szkolnych. Koderzy posiadali doświadczenie w zakresie kodowania zdobyte w ogólnokrajowych lub międzynarodowych badaniach osiągnięć szkolnych lub certyfikat egzaminatora wydany przez jedną z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych. Zespół składał się z 38 koderów testów polonistycznych oraz 20 koderów testów matematycznych. Zostali oni przeszkoleni w zakresie zasad kodowania zadań. Kodowanie przebiegło w dwóch krokach. W pierwszym kroku, tzw. kodowaniu próbnym, zakodowane zostały zadania otwarte z 480 zeszytów testowych (po 40 z każdego rodzaju). W jego toku koderzy dokonywali interpretacji klucza kodowego. Kodowanie to zostało zweryfikowane przez Zamawiającego. Po jego zatwierdzeniu koderzy rozpoczęli kodowanie zasadnicze, podczas którego zakodowali wyniki testów. Każdy rodzaj zeszytu testowego z każdej badanej klasy był równomiernie rozłożony pomiędzy wszystkich koderów kodujących zeszyty danego rodzaju testu. Następnie Zamawiający wylosował 20% zeszytów, które zostały zakodowane powtórnie, co umożliwiło kontrolę rzetelności kodowania.

Faza ta zgodnie z planem miała zakończyć się do 26 listopada 2012 roku. Z powodu problemów organizacyjnych związanych z sortowaniem testów, rozdzielaniem ich między koderów oraz ich wysyłką, przedłużyła się o niemal dwa miesiące. Materiały badawcze (a wraz z nimi kodowanie) zostały dostarczone 21 stycznia 2013 (37 dni roboczych po planowanym terminie).

5. Kontrola realizacji badania i przekazanych materiałów badawczych

Celem zapewnienia jak najwyższej jakości pozyskanych danych, jak również uzyskania informacji o przestrzeganiu przez Wykonawcę procedur badawczych, przeprowadzono szereg kontroli pierwszej i drugiej części badania:

- kontrola realizacji badania w terenie,
- kontrola dokumentacji badawczej,
- kontrola zbiorów danych,
- kontrola poprawności kodowania testów i kwestionariuszy.

Informacje na temat kontroli realizacji badania w terenie zostały przedstawione w punkcie 3 niniejszego raportu, wobec czego nie będą powtarzane. Kontrola materiałów badawczych przekazanych przez Wykonawcę, tj. dokumentacji badawczej (w tym zbiorów danych) i poprawności kodowania, stanowiła element procedury odbioru obu części III etapu badania. Warunkiem przyjęcia badania było przekazanie przez Wykonawcę wolnych od wad materiałów badawczych. Jednak ze względu na różnice w przeprowadzonych pomiarach, jej zakres i charakter różnił się między częściami badania.

5.1. Kontrola materiałów badawczych z pierwszej części badania

Kontrola materiałów badawczych rozpoczęła się niezwłocznie po ich przekazaniu przez Wykonawcę, co nastąpiło 5 lipca 2012 i było opóźnione w stosunku do harmonogramu o trzy dni. W jej toku kontrolowano poprawność dokumentacji badawczej (w tym zbiorów danych) oraz poprawność kodowania testów i kwestionariuszy.

Kontrola, rozpoczęta po przekazaniu materiałów, trwała do 14 lipca 2012, następnie materiały zwrócone zostały Wykonawcy w celu usunięcia wad. Zostały one dostarczone Zamawiającemu, po poprawkach, 8 sierpnia 2012 (ponownie z opóźnieniem – planowany termin: 26 lipca). Druga kontrola dokumentacji, która trwała do 14 sierpnia 2012, nie wykazała znaczących uchybień, co umożliwiło przyjęcie pierwszego etapu badania.

Kontrolę dokumentacji przeprowadziło 6 przeszkolonych kontrolerów (każdy kontrolował dokumentację 30 szkół). Przebiegła ona według instrukcji przygotowanych przez Zespół EWD. Kontrolerzy wprowadzali do arkuszy kalkulacyjnych dane dotyczące różnych elementów dokumentacji, które następnie były porównywane. Sprawdzano między innymi: zbieżność informacji dotyczących stóp realizacji badania przekazanych przez Wykonawcę protokole zbiorczym z informacjami w protokołach badania w szkołach i przekazaną liczbą testów oraz kwestionariuszy; formalną poprawność dokumentów (list uczniów, nauczycieli, protokołów badania w szkole); zgodność numerów identyfikacyjnych respondentów z numerami w poprzednim etapie badania; poprawność nadania numerów identyfikacyjnych respondentom nowym (np. nauczycielom). Część czynności kontrolnych wykonana została dla wszystkich szkół, część dla 20% placówek (36).

Równoległe toczyła się kontrola zbiorów danych przekazanych przez Wykonawcę. Została ona przeprowadzona przez Zespół EWD. Sprawdzono występowanie niedozwolonych wartości oraz zbieżność liczby rekordów w poszczególnych grupach respondentów z raportowanymi przez Wykonawcę liczebnościami osób badanych w protokole zbiorczym badania. Również wykazano uchybienia, wobec czego Wykonawca zobowiązany był do poprawek.

Kontrola poprawności kodowania kwestionariuszy i testów składała się z dwóch elementów: kontroli zakodowania części socjometrycznej kwestionariusza dla ucznia oraz kontroli pozostałych kwestionariuszy i testów.

Kontrola części socjometrycznej polegała na powtórnym zakodowaniu próbki odpowiedzi uczniów z 30 klas. Została przeprowadzona przez kontrolera przeszkolonego w zakresie kodowania. Wykonano także rejestr popełnionych błędów. Kontrola wykryła szereg nieprawidłowości (m.in. występowanie niedozwolonych wartości, błędy strukturalne, przypisywanie nieprawidłowych kodów i inne), których odsetek przekroczył 1%, wobec czego Wykonawca zobowiązany został do poprawy kodowania tej części kwestionariusza.

Kontrola pozostałych kwestionariuszy i testów polegała na powtórnym zakodowaniu 4% ankiet wypełnionych przez każdą grupę respondentów. Zakodowania były następnie porównane, a każda niezgodność – zweryfikowana. Została przeprowadzona przez kontrolera przeszkolonego w zakresie kodowania. Wymagano od Wykonawcy, by odsetek błędnych zakodowań nie przekroczył progu 1%, co zostało osiągnięte w próbie Testów Matryc Ravena, kwestionariuszy dla ucznia oraz nauczyciela. Odsetek błędów kodowania w przypadku kwestionariusza rodzicielskiego i dyrektorskiego przekroczył wymagane progi, w związku z czym Wykonawca poprawiał kodowanie tych kwestionariuszy.

Pierwsza kontrola materiałów badawczych wykazała szereg uchybień, w związku z czym zostały one zwrócone Wykonawcy do poprawy. Druga kontrola, o podobnym zakresie, nie wykazała już znaczących uchybień (w tym wykazała odsetek błędów kodowania kwestionariuszy: socjometrycznego, rodzica i dyrektora poniżej poziomu 1%).

5.2. Kontrola materiałów badawczych z drugiej części badania

Kontrola materiałów z drugiej części badania rozpoczęła się niezwłocznie po ich przekazaniu przez Wykonawcę. Miało ono miejsce 21 stycznia 2013, 37 dni roboczych po upływie planowanego terminu (26 listopada 2012). Zgodnie z wyjaśnieniami Wykonawcy, opóźnienie wynikało z trudności logistycznych związanych z przydzielaniem testów do koderów (segregowanie testów, wysyłka). Przebiegła ona w dwóch etapach. W pierwszym etapie kontrolowano poprawność dokumentacji badawczej (w tym spójność zbiorów danych) aż do momentu usunięcia przez Wykonawcę jej wad i przekazania poprawionych materiałów (25 lutego 2013). Następnie zweryfikowano poprawność kodowania testów. Pomyślne wyniki kontroli umożliwiły przyjęcie badania 23 marca 2013 roku.

Kontrola dokumentacji badawczej, rozpoczęta po przekazaniu materiałów, trwała czternaście dni kalendarzowych, następnie materiały zwrócone zostały Wykonawcy w celu usunięcia wad (6 lutego 2013). Zostały one dostarczone Zamawiającemu, po poprawkach, 12 lutego 2013. Druga kontrola dokumentacji, która trwała do 25 lutego 2013, nie wykazała znaczących uchybień, co umożliwiło rozpoczęcie kontroli kodowania.

Kontrola dokumentacji badawczej została przeprowadzona przez sześciu przeszkolonych kontrolerów (każdy z nich weryfikował dokumentację 30 szkół). Przebiegła ona według instrukcji przygotowanych przez Zespół EWD. Kontrolerzy wprowadzali do arkuszy kalkulacyjnych dane dotyczące różnych elementów dokumentacji, które następnie były porównywane. Sprawdzano między innymi: zbieżność informacji dotyczących stóp realizacji badania przekazanych przez Wykonawcę protokole zbiorczym z informacjami w protokołach badania w szkołach i przekazaną liczbą testów oraz kwestionariuszy; formalną poprawność dokumentów (list uczniów, nauczycieli, protokołów badania w szkole); zgodność numerów identyfikacyjnych respondentów z numerami w poprzednich etapach badania. Czynności kontrolne wykonane zostały dla wszystkich szkół. Ponieważ wykazano uchybienia, materiały zwrócone zostały Wykonawcy w celu usunięcia wad. Druga kontrola nie wykazała znaczących uchybień, co umożliwiło rozpoczęcie kontroli kodowania.

Kontrola kodowania polegała na powtórnym zakodowaniu 5% zeszytów testowych. Zakodowania były następnie porównane z dostarczonymi przez Wykonawcę, a każda niezgodność – zweryfikowana. Wymagano od Wykonawcy, by odsetek błędnych zakodowań zadań zamkniętych nie przekroczył progu 0,5%, natomiast zadań otwartych – 5%. Kontrolę przeprowadzili dwaj przeszkoleni koderzy (jeden z języka polskiego i jeden z matematyki) posiadający doświadczenie w kodowaniu testów osiągnięć w badaniach międzynarodowych. Początkowo zgłoszono zastrzeżenia do zakodowania pytań otwartych, jednak Wykonawca wykazał, że część zakwestionowanych zakodowań jest poprawna, wobec czego kodowanie przyjęto 23 marca 2013.

6. Stopy realizacji badania

W celu osiągnięcia jak najwyższych stóp realizacji obu części badania określono minimalne odsetki przebadanych szkół i respondentów wymagane od Wykonawcy, by badanie zostało uznane za zrealizowane należycie. Ponadto wysokość wynagrodzenia Wykonawcy uzależniono od osiągniętych stóp realizacji.

6.1. Pierwsza część badania

Wymagano, by badanie zostało zrealizowane w nie mniej niż w 175 szkołach wskazanych do badania. Badanie uznawano za zrealizowane w danej szkole, jeżeli w każdej badanej klasie przebadano (wymienione warunki stosowano łącznie):

- przynajmniej 80% uczniów stanowiących próbę pierwszej części III etapu badania (uczniów uznawano za zbadanego, jeżeli wypełnił zarówno test inteligencji, jak i kwestionariusz),
- przynajmniej 75% rodziców uczniów stanowiących próbę pierwszej części III etapu badania (rodzica uznawano za zbadanego, jeżeli odpowiedział choć na część pytań),
- przynajmniej 75% nauczycieli zakwalifikowanych do badania w każdej z badanych szkół (nauczyciela uznawano za zbadanego, jeżeli odpowiedział choć na część pytań),
- dyrektora (uznawano go za zbadanego jeżeli odpowiedział choć na część pytań w kwestionariuszu oraz uczestniczył w wywiadzie).

Ponadto wymagano, by w całej próbie odsetek przebadanych nauczycieli oraz rodziców wyniósł co najmniej 80%. W przypadku uczniów liczebność próby ustalona została po zweryfikowaniu list uczniów podczas pierwszej fazy badania. Przypomnijmy, że stanowili ją uczniowie, dla których w pierwszym etapie uzyskano zgodę rodziców na uczestnictwo w badaniu oraz nie zostali wykluczeni z próby w I etapie oraz nie podlegli wykluczeniu w opisywanej części badania (np. z powodu niepełnosprawności uniemożliwiającej uczestnictwo w badaniu, zmiany szkoły, śmierci).

Tabela 2. Stopy realizacji badania w grupach respondentów

	uczniowie*	rodzice	nauczyciele	dyrektorzy
stopa realizacji	91,54%	87,29%	89,89%	100%

* uczniowie, którzy wypełnili Test Matryc Ravena oraz obie części kwestionariusza

Badanie zostało przeprowadzone we wszystkich 180 szkołach z próby badawczej. W 9 klasach z 7 szkół nie zostały osiągnięte minimalne progi realizacji badania wśród rodziców (najniższa stopa realizacji w klasie – 47%), w 10 klasach z 10 szkół w przypadku uczniów (najniższa stopa realizacji w klasie – 75%) oraz w 1 szkole w przypadku nauczycieli (stopa realizacji w szkole – 60%). Łącznie,

pomimo przeprowadzenia badania we wszystkich szkołach, nie osiągnięto minimalnych wymaganych progów realizacji w 16 z nich. Pomimo to udało się osiągnąć wysokie stopy realizacji w całej próbie – we wszystkich grupach respondentów wyniosły około 90%. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli 2.

6.2. Druga część badania

Wymagano, by badanie zostało zrealizowane w nie mniej niż w 175 szkołach wskazanych do badania. Badanie uznawano za zrealizowane w danej szkole, jeżeli przebadano w niej nie mniej niż 80% uczniów stanowiących próbę drugiej części III etapu badania. W przypadku, gdy uczeń rozwiązał 4 z 6 przewidzianych dla niego zeszytów testowych, uznawano, że zrealizowano badanie 4/6 ucznia. Jeśli inny uczeń rozwiązał 2 z 6 przewidzianych dla niego zeszytów testowych (2/6 zrealizowanego badania ucznia), przyjmowano, że dane zebrane w badaniu tych dwóch uczniów równoważne są przebadaniu jednego ucznia.

We wszystkich szkołach osiągnięte stopy realizacji przekroczyły 80%. Najniższa zanotowana stopa realizacji to 81%, najwyższa – 100% (22 szkoły). Stopa realizacji w całej próbie wyniosła 94%.

7. Podsumowanie

Realizacja III etapu badania podłużnego w szkołach podstawowych, pomimo znacznego opóźnienia, zakończyła się pomyślnie. Zanotowane opóźnienie dotyczyło w głównej mierze faz trzecich obu części badania, przy czym przekroczenie terminów w pierwszej części nie wpłynęło na termin zakończenia. Nie miało też wpływu na jakość zebranych danych. Całość badania została przeprowadzona zgodnie z procedurami oraz osiągnięto stosunkowo wysokie stopy realizacji.